

Uusiutuva mediamaisema

NORDENSTRENG, KAARLE & OSMO A. WIIO (2012; toim.). *Suomen mediamaisema*. 334 s. Vastapaino, Tampere.

Suomalainen mediakenttä on muuttunut 2000-luvulla valtavasti. Muutoksen myllerrykset ovat olleet nähtävissä niin mediataloudessa, sisällöntuotannossa kuin mediateknologian kehittymisen mukanaan tuomissa uusissa käytännöissäänkin. Omistussuhteiden uudelleenjärjestelyt ja taloudelliset haasteet, perinteisen median uudenlainen toimintaympäristö sekä sosiaalisen median merkityksen räjähdysmäinen kasvu ovat mullistaneet median viitekehyksen lyhyessä ajassa. Samalla havainnot muutoksesta ja sen mukanaan tuomista ajan vaateista ovat muotoutuneet kiinteäksi osaksi keskustelua median merkityksestä ja yhteiskunnallisesta roolista. Median ja sen myötä sosiaalisen todellisuuden rakentamisen uudet käytännöt pilkistelevät vääjäämättä myös Kaarle Nordenstrengin ja Osmo Wiion (2012) toimittaman kokoelmateoksen täysin uudistetun kolmannen laitoksen katveista.

Suomalaisen mediamaiseman kehityskulut sekä sen vallitseva olotila ovat kiintoisia maantieteen näkökulmasta. Maantieteellinen kiinnostus suomalaisen mediamaisemaan ja sitä kuvaavaan kirjaan on perusteltavissa moniulotteisesti. Median rooli alueellisten käsitysten rakentumisessa, alueellisen identiteetin hahmottumisessa sekä paikan kokemisessa on kiinnostanut maantieteilijöitä jo pitkään. Myös mediatoimijoiden ja media-instituutioiden merkitys yhteiskunnallisina, poliittisina ja taloudellisina tekijöinä suomalaisessa alueellisesti jäsentyneessä ja moniulotteisesti verkottuneessa työnojaossa aktivoi maantieteellistä mielikuvitusta.

Käsiteltävä teos on kokoelmateos suomalaisen viestintäkentän hyvin tuntevien asiantuntijoiden tuottamista ja temaattisesti tarkkarajaisista analyyseistä ja katsauksista. Teoksessa artikkelit on jäsennetty kolmeen osaan. Kirjan ensimmäisessä osiossa tarkastellaan suomalaista viestintäkenttää ja sen taloutta kokonaisuutena sekä määritellään käytettävää käsitteistöä. Toisessa osiossa mediakenttää lähestytään seikkaperäisesti lohkoittain. Sanomalehdistön, aikakauslehdistön, radion, television, uutisvälityksen, kirjan, elokuvan ja kuvatallenteiden, äänilevyjen, kirjastotoiminnan sekä lopulta kielifähemmistöjen median pedantit analyysit rakentavat tarkan kuvan suomalaisen mediakentän viimeaikaisista kehityskuluista ja nykyhetkestä. Kolmannessa osiossa katse käännetään kohti tulevaa, kun käsittelyyn otetaan uuden median ja viestintäpolitiikan haasteet. Samalla kirjan keskeinen teema, muutos, nousee jälleen jalustalle.

Teoksen ote on käsikirjamainen, jossakin määrin jopa valistava. Painavaa ja ansiokasta tietotulvaa sulatelles-

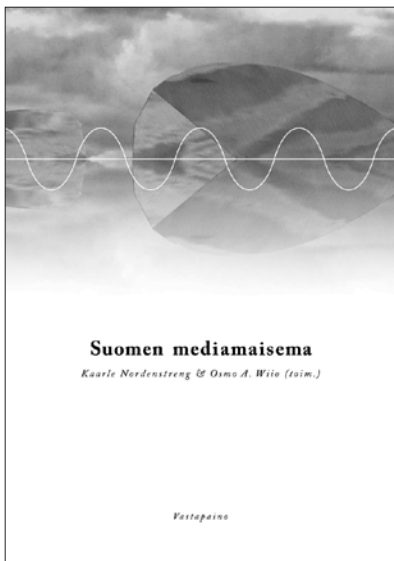
saan maantieteilijä havaitsee monia tarttumapintoja. Mediakentän historiallis-tilalliset kehityskulut, mediovälineiden alueellinen ja skalaarinen jäsentyminen, median kehittymistä ohjaavien taloudellisten ja poliittisten voimien ylikansallisuus, median merkitys yksittäisten ihmisten paikkakokemusten rakentumisessa ja sosiaalisen median rooli yhteisöllisyyden muotoutumisessa kuttavat maantieteellistä mielikuvitusta riveillä ja rivien välissä. Myös median näyttäytyminen eri välineiden, toimijoiden ja instituutioiden monimutkaisena mutta koherenttina verkostona ja ajan vaateisiin muotoaan mukautavana topologisena avaruutena synnyttää ajatuksia median muutoksen maantieteellisten jatkotarkastelujen mahdollisuuksista – ja jopa tarpeista.

Mediakentän taloudelliset, tekniset ja niistä seuranneet sisällöntuotannon muutokset ovat ilmeinen ja kiistaton ajan ilmiö. Samalla, kuten teoksessa osuvasti huomautetaan, muutosta ei ole syytä loputtomasti liioitella tai dramatisoida. Mediamuutoksen luonne ja sen seuraukset ovat kuitenkin herkkulaisia tarkasteluvaiheita sosiaaliselle ja yhteiskunnalliselle tutkimukselle, ja ne ovat sitä myös maantieteelliselle tutkimukselle. Jo kohta puoli vuosiasataa maantieteessä tarkasteltu median kytkytyminen tilallisuuden rakentamiseen on saanut mediateknologian kehittymisen myötä yhä uusia ulottuvuuksia ja kontaktipintoja.

Mediateknologian jalkautuminen osaksi kaikkea inhimillistä toimintaa ja arkista liikehdintää on kytkenyt ihmiset rajattomana näyttäytyvään tietoverkkoon. Tämä vaikuttaa väistämättä ihmisten tilasuhteisiin sekä maantieteellisen todellisuuden hahmottumiseen. Mediateknologinen tilasuhdemuutos on vääjäämättä myös osa maantieteellisen tutkimuksen nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Samalla kun tutkimuksellinen katse ymmärrettävästi ja tarkoituksenmukaisestikin paikantuu mediateknologisen muutoksen eetokseen, on mahdollista ja tarpeellistakin kysyä, mikä ei ole muuttunut.

Vaikka perinteisen median toimintaympäristö on nyt toinen ja perinteisen median suhteellinen osuus kaikesta mediatoiminnasta vähenee, tilallisen todellisuuden mediarakentumisessa on myös jotakin pysyvää. Vaikka mediateknologia ja mediakäytännöt kehittyvät, media uusintaa aina olemassa olevaa maailmaa, rakentaa identiteettejä ja asettaa ihmiset, asiat ja ilmiöt aina johonkin keskinäiseen suhteeseen. Tätä pysyvää ja osin teknologisesta kehityksestä irti olevaa medialogiikkaa ja sen merkitystä on yhä syytä tutkia myös maantieteen parissa.

Suomen mediamaisema on seikkaperäinen käsikirja 2010-luvun alun suomalaisen mediakentän keskeisimmistä piirteistä. Se välittää informatiivisen katsauksen

kommunikaatiokentän tarkastelun käsitteisiin sekä suomalaisen median kehitykseen, olemukseen ja työnjakoon. Teos on oivallinen lisä myös suomalaista mediakenttää tarkastelevan maantieteellisen tutkimuksen lähdeluetteloon, sillä se tiivistää ansiokkaasti ja helpotajuisesti suomalaisen mediakentän materiaalsen luonteen. Ihmismaantieteellisestä näkökulmasta suomalaisen mediamaiseman tarkastelu on kuitenkin aavistuksen ka-peaa ja keskeneräistä.

Suomalainen mediamaisema rakentuu teoksessa tuotannon ja jakelun mekanismien kautta. Maiseman käsitteen harkittu rajaaminen teknis-toiminnallisen, välineellisen ja materiaalsen mediakentän kuvaamiseen on valinta, joka jättää tietoisesti vähäiselle huomiolle median kommunikatiivisen ja sisällöllisen ulottuvuuden – juuri

sen tilallisen tuotannon ulottuvuuden, joka on jo pitkään kiehtonut maantieteilijöitä ja johon myös mediamaiseman käsitteen voisi toisesta näkökulmasta lähestyttävä kytkeä. Teos inspiroikin maantieteilijää kahdella tavalla; yhtäältä se on antoisa ja informatiivinen teos suomalaisen mediakentän rakenteesta tietoa kaipaavalle maantieteilijälle, ja toisaalta se on teos, joka jättää tilaa myös toisenlaisille tarkasteluille ja joka synnyttää halun selvittää mediamaiseman rakentumista myös sisältöjen ja vaikutusten kautta.

JARMO MALMSTEN
*Maantieteen ja geologian laitos,
Turun yliopisto*